

Jak přimět děti k trvalé změně stravovacích návyků

Mgr. Marieta Baliková

Mgr. Aneta Sadílková

Není to jen o výživě

SPÁNKOVÝ
REŽIM

PSYCHICKÝ
STAV

ZLOZVYKY A
ZÁVISLOSTI

POHYBOVÁ
AKTIVITA

- ▶ Mnoho problémů v jídelníčku má původ v nerovnováze v jiných oblastech

Edukační materiály

- Preventivní programy
- Lázně
- Knihy
- Počítačové aplikace
- Pohybové aktivity
- Psycholog
- Pedagog
- Rodina
- Svačiny
- Školní jídelny

Na co se zaměřit – terapeutický plán

Identifikovat problémové oblasti = první krok

SPÁNEK

PSYCHIKA

POHYB

STRAVA

Výživa

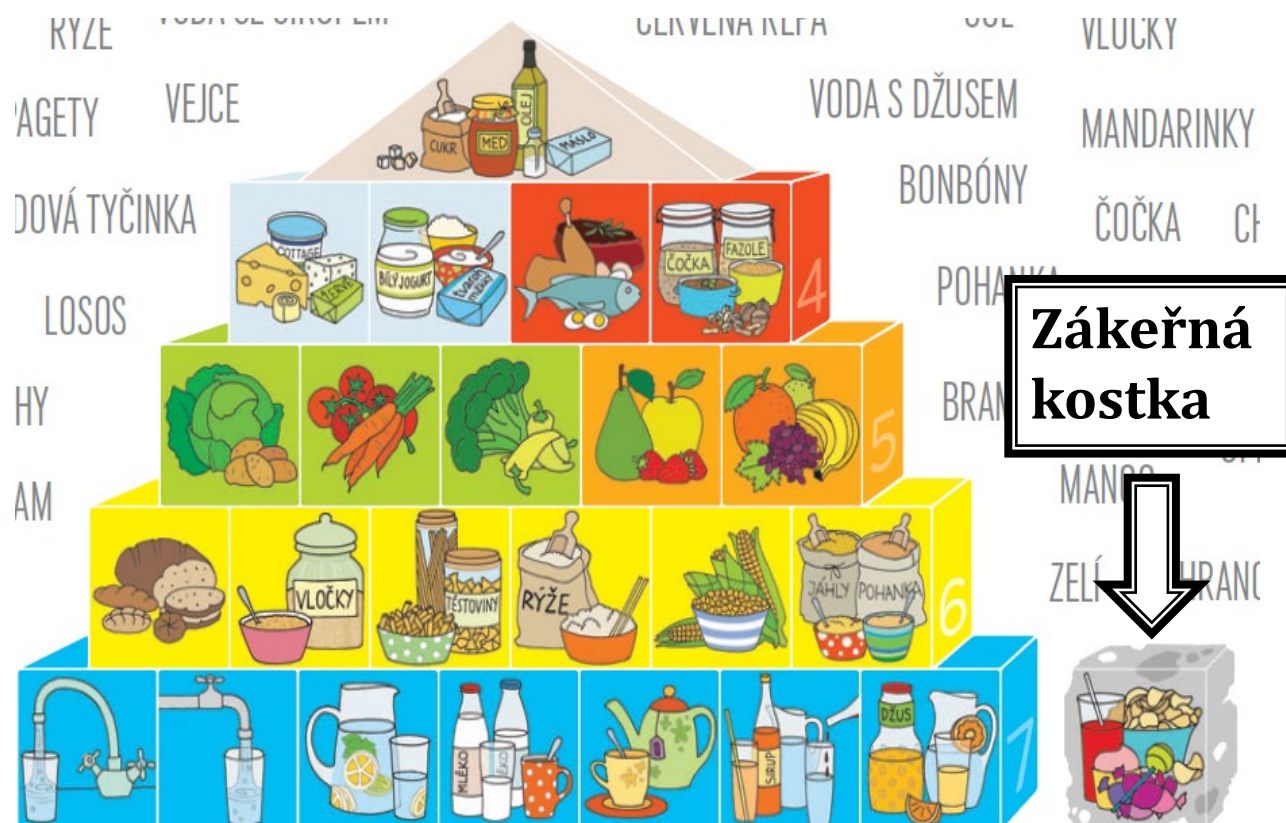
CÍL = zajištění dlouhodobého mírného energetického deficitu

- 10-20 % oproti aktuálnímu energetickému příjmu

+ navýšení energetického výdeje

Výživa – co všechno se bude řešit:

- 1) Načasování stravy
- 2) Složení stravy
- 3) Přehled o energetické hodnotě potravin

Pyramida výživy L. Mužíková, V. Březková

Zápis jídelníčku

- *Pro poskytnutí kvalitní rady potřebujeme kvalitní vstupní informace*

Pravidla správného záznamu

- Zapisovat **hned** v průběhu dne
- Psát **vše** dle zásady „**co do pusy, to na papír**“
- Zapisovat **čas** konzumace jídel
- Zapisovat (přesnou) **gramáž** daných potravin
- Zapisovat **nápoje**

resp. **DENÍČEK**

- Čas probuzení
- Čas uléhání ke spánku
- Fyzická aktivita v rámci dne
- Pocity a nálady při jídle, důvody ke konzumaci některých potravin

(hlad X chuť, nuda, stres)

- Události (akce, oslavy)

Nebylo by řešení vytvořit vzorový jídelníček? Předpis stravy pro pacienta?

- Krátkodobé a krátkozraké řešení
- Zdánlivě jednodušší, ale ve skutečnosti velmi náročné – „Jak byste zvládal/a si každý den připravovat několik jídel podle přesného předpisu?“
- Dlouhodobě neudržitelné
- Nikdy není individualizované
- Nenaučí pacienta samostatně si plánovat a sestavovat jídelní režim

- Neznáme energetickou potřebu konkrétního pacienta

- Rámcový jídelníček?
- Typy na konkrétní snídaně/obědy/večeře/svačiny?
- Typy na jídla – např. obědy „do krabičky“?
- Typy na jídla s vyšším obsahem vlákniny?

ANO

Zápis jídelníčku

- Pomůže lépe pochopit základní principy stravování
- Získá povědomí o energetické hodnotě potravin
- Umožní mu to samostatnou kontrolu stravovacího režimu
- Nastavit vlastního unikátního jídelníčku, ke kterém se bude moct vracet
- Rodina udělá „první krok“ – ukáže se jeho míra motivace

Kalorické tabulky - nastavení

Nastavení jídelníčku

Cíl být fit

Cílová hmotnost nenastaveno

Pitný režim 2.5 l/den

Váš denní výdej Sedavý

Pokročilá nastavení

Jednotka energie kj

Přesný zápis gramů Ano

Započítat trávení Ano

Přizpůsobení DDD Ne

Zápis přesného času Ano

Vlastní hodnoty

Vlastní denní cíl příjmu

Pokud máte doporučenou jinou cílovou hodnotu, např. od nutričního poradce nebo obezitologa, nastavte ji zde. Námi stanovený denní cíl je 5 057 kJ.

7500 kJ

Uložit Zpět X

Vlastní nutrienty

nutrient	doporučené	vlastní	poměr v %
Bílkoviny	110 g	85 g	%
Sacharidy	207 g	225 g	%
Tuky	54 g	60 g	%
Vláknina	28 g	28 g	%

★ Pro více detailů aktivujte Premium verzi

Pokud nastavujete vlastní nutrienty, zkontrolujte také nastavení "Přizpůsobení DDD", Tato funkce navyšuje doporučené denní dávky energie i BST po zapsání každé aktivity.

SACHARIDY
50 % z CEP

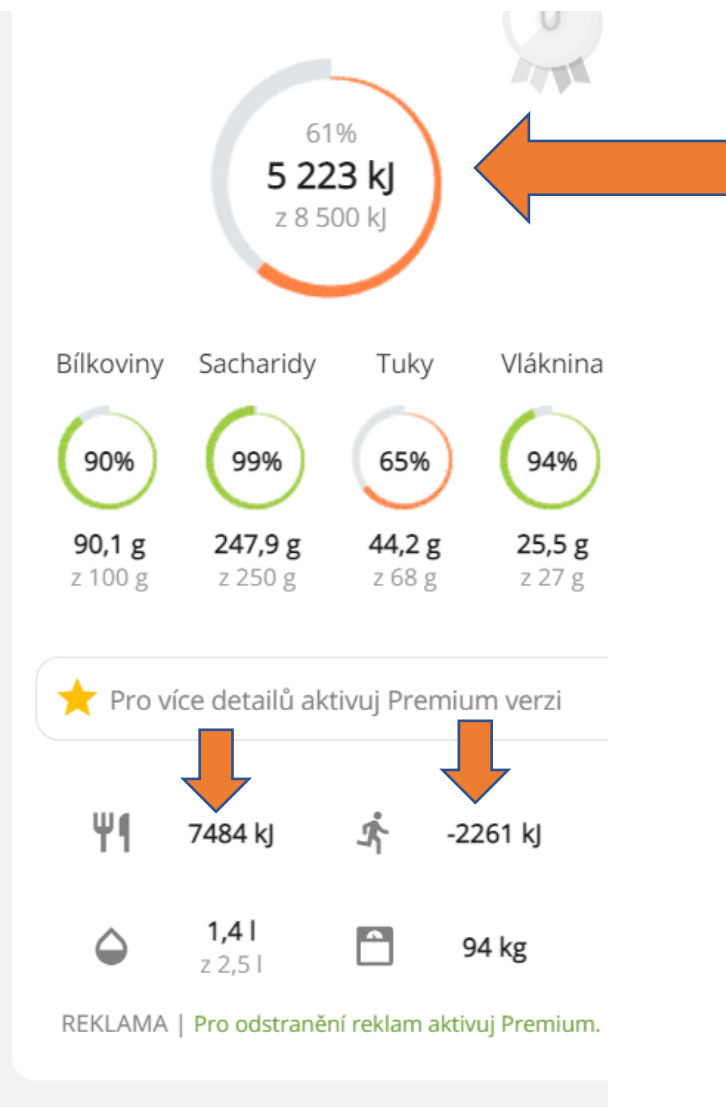
TUKY
30 % z CEP

BÍLKOVINY
20 % z CEP

VÁKNINA
15-30 g

Kalorické tabulky – příjem vs. výdej energie

Snídaně		1 493 kJ	⋮	+
☐	☆ voda čistá 300 ml	0 kJ 06:57	i	×
☐	☆ Řecký jogurt bílý 0.3% tuku Pilos balení (140 g)	337 kJ 06:57	i	×
☐	☆ Premium Müsli with fruit, flaxseed and pumpkin seeds Crownfield 0,4 x 100 g	644 kJ 06:57	i	×
☐	☆ banán 1,3 x 100 g	512 kJ 06:57	i	×
Dopolední svačina		475 kJ	⋮	+
☐	☆ jablko Gala velký kus (200 g)	450 kJ 14:44	i	×
☐	☆ čaj ovocný bez cukru (E) 2 x hrnek (250 ml)	25 kJ 14:45	i	×

POHYB

Je důležitý pro zdraví a udržení svalové tkáně, ale také pro vyvažování energetického příjmu – čím více pohybu, tím méně musí být stravovací režim striktní

Nemusí pohyb milovat, nemusí mu při něm být hezky 😊

Chůze může bohatě stačit!

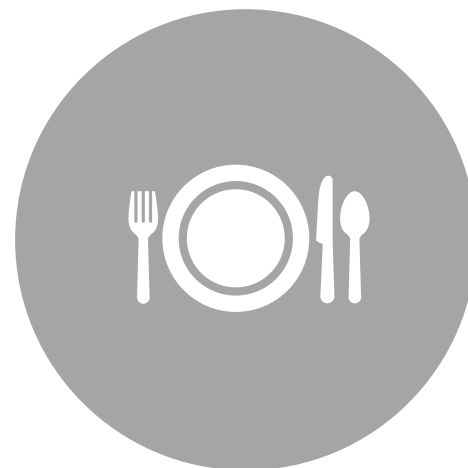
Vytvořit si plán pohybu

Používat krokoměr/sportovní hodinky

Strava - od základů k ladění detailů

DOSTATEČNÝ
PITNÝ REŽIM

PRAVIDELNÝ
STRAVOVACÍ REŽIM

1) Načasování stravy

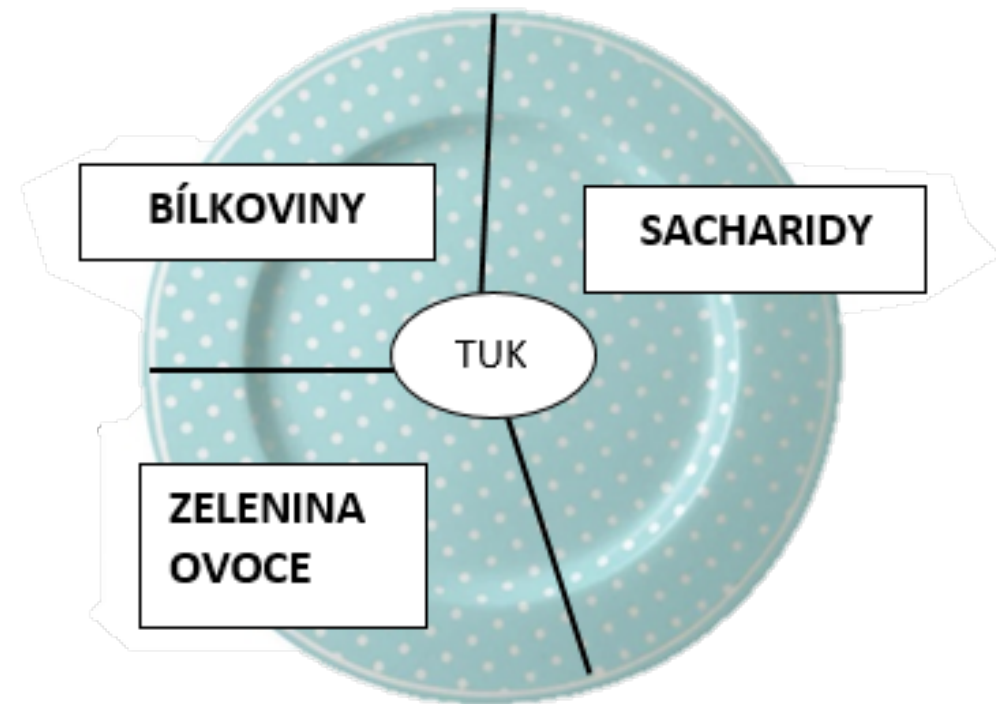
- ZÁKLAD = 3 hlavní jídla v přibližně podobnou denní dobu
- Snídaně 6-9 h – Může být menší
- Oběd 11:30-14 h – Nezanedbat a neodkládat! Má být vydatný.
- Večeře 17-19 h – Nevynechávat, dobře se najíst, ale nepřejíst.
- Po 20 h nejíst
- Mezi jídly nic „neujídat/neuzobávat“
- SVAČINY – jen pokud jsou potřeba tzn. pokud má dítě hlad a do dalších hlavního jídla je ještě daleko (je třeba zohlednit složení a načasování hlavních jídel a denní režim)
- Svačina maximálně 1 dopoledne a 1 odpoledne

2) Složení stravy

Vyvážená strava s dostatečným příjmem všech makro i mikroživin a vlákniny

- Hlavní pokrm má obsahovat zdroje všech hlavních živin
- SACHARIDY
- BÍLKOVINY
- TUKY
- + zdroj VLÁKNINY navíc
(zelenina, ovoce)

Složení stravy - příklady

Snídaně

ovesné vločky / müsli sypané = zdroj sacharidů (i vlákniny)
+ mléko / jogurt bílý / tvaroh = zdroj bílkovin
+ ořechy / semínka (10-15 g) = zdroj tuků
+ ovoce = zdroj vlákniny

Oběd

brambory / luštěniny / rýže / těstoviny / kuskus = zdroj sacharidů (i vlákniny)
+ maso (drůbeží / vepřové libové / hovězí libové / ryba) = zdroj bílkovin
+ rostlinný olej (10 ml) na přípravu jídla = zdroj tuků
+ zelenina = zdroj vlákniny

Večeře

žitný chléb = zdroj sacharidů (i vlákniny)
+ sýr / vejce / tvarohová pomazánka / žervé / cottage / šunka apod. = zdroj bílkovin
+ máslo / rostlinný margarín / ořechy / semínka = zdroj tuků (lze vynechat)
+ zelenina / ovoce = zdroj vlákniny

(60 g), 666 kJ,

12 g S, 3 g B, 2 g T, 5 g vlákniny

(60 g), 664 kJ,

19 g S, 6 g B, 5 g T, 6 g vlákniny

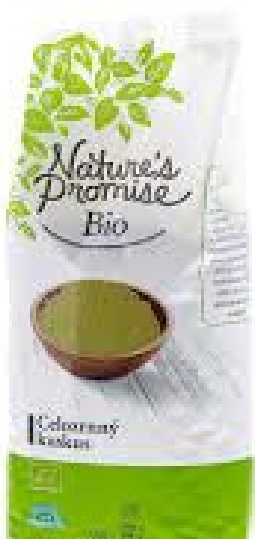
(150 g), 758 kJ,

29 g S, 8,5 g B, 3,6 g T, 7,5 g vlákniny

(150 ml), 664 kJ,

12 g S, 2,4 g B, 8 g T, 3,9 g vlákniny

Celozrnný kuskus
(60 g v suchém stavu) 872 kJ
38 g S, 8 g B, 1 g T, 5 g vlákniny

1 ks (55 g) = 350 kJ,
7 g B, 6 g T

1/4 (50 g) = 518 kJ, 3 g S,
1 g B, 12 g T, 2 g vlákniny

150 g = 585 kJ, 6 g S,
16,5 g B, 5 g T

1 ks (60 g) = 427 kJ, 15 g B, 4 g T

100 g = 690 kJ, 19 g B, 9 g T

Složení stravy – na co se zaměřit

- **TUKY** 1 g = 38 kJ (9 kcal) – mají z hlavních živin největší obsah energie
- **ALKOHOL** 1 g = 29 kJ (7 kcal) – má vysoký obsah energie, při jeho konzumaci navíc roste chuť k jídlu a klesají zábrany a kontrola
- **(BÍLKOVINY) + SŮL + ↑TUKY**
= sýry, uzeniny, solené oříšky, chipsy, tyčinky, smažená jídla)
- **CUKRY + ↑TUKY**
= sladkosti, moučníky, jemné pečivo
- **Cílem je snížit příjem tuků a alkoholu, na druhé straně navýšit příjem vlákniny**
- Cílem je také snížit příjem jednoduchých cukrů (ty jsou ale nejčastěji obsaženy v tučných sladkých pochutinách, samotný cukr tak vysokou energii nemá a samostatně nebývá tolik konzumován)

TUKY

Potraviny s obsahem volných tuků:	Energie na 100 g	Tuky na 100 g
máslo	3115 kJ/742 kcal	82 g
Rama classic	2230 kJ/530 kcal	60 g
Flora original	1665 kJ/396 kcal	45 g
sádlo	3700 kJ/881 kcal	99 g
rostlinný olej	3400 kJ/810 kcal	92 g
majonéza	2840 kJ/678 kcal	75 g
tatarská omáčka	1676 kJ/399 kcal	41 g
smetana 33%	1360 kJ/325 kcal	34 g

TUKY – ve zdrojích bílkovin

Zdroje BÍLKOVIN jsou také významným zdrojem tuků
Cílový příjem tuků za den je 50-70 gramů

Vysoce energetické potraviny	Energie	Tuky	Vhodné alternativy	Energie	Tuky
	na 100 g	na 100 g		na 100 g	na 100 g
trvanlivý salám	1850 kJ/442 kcal	37 g	šunka kuřecí/vepřová	440 kJ/105 kcal	2 g
paštika játrová	1300 kJ/311 kcal	30 g	tuňák ve vlastní šťávě	471 kJ/113 kcal	< 1 g
kachna průměr	1600 kJ/ 384 kcal	37 g	kuřecí prsa (bez kůže)	630 kJ/150 kcal	3 g
vepřová tlačinka	1050 kJ/251 kcal	20 g	vejce 2ks	600 kJ/140 kcal	10 g
párky průměr	1300 kJ/311 kcal	28 g	filé z tresky	320 kJ/76 kcal	< 1 g
sekaná domácí	1100 kJ/266 kcal	19 g	žervé	745 kJ/178 kcal	16 g
tavený sýr	1100 kJ/266 kcal	22 g	cottage	455 kJ/108 kcal	6 g
pomazánkové (máslo)	1370 kJ/327 kcal	33 g	ricotta	530 kJ/126 kcal	9 g
anglická slanina	1553 kJ/371 kcal	35 g	zavináč	749 kJ/179 kcal	12 g
niva	1600 kJ/382 kcal	34 g	mozarella light	689 kJ/164 kcal	8,5 g
hermelín	1400 kJ/334 kcal	28 g	hermelín Figura	1000 kJ/238 kcal	17 g
eidam 45 %	1434 kJ/342 kcal	26 g	olomoucké tvarůžky	524 kJ/125 kcal	< 1 g

Pochutiny

Potravina	Obsah energie na 100 g	Tuky na 100 g
chipsy	2213 kJ/523 kcal	35 g
zeleninové chipsy	2500 kJ/599 kcal	46 g
pražené mandle	2700 kJ/645 kcal	56 g
popcorn	2070 kJ/496 kcal	26 g
Alkoholický nápoj	Obsah energie na uvedenou porci	
víno červené 200 ml	640 kJ/153 kcal	
víno bílé suché 200 ml	600 kJ/143 kcal	
pivo 10° 500 ml	655 kJ/156 kcal	
tvrdý alkohol 50 ml	460 kJ/110 kcal	

Sacharidy

- Rozlišení složených a jednoduchých sacharidů
- Rozlišení cukrů přirozeně se vyskytujících a přidaných do potravin
- **Složené sacharidy** – chléb, brambory, rýže, těstoviny, ovesné vločky, luštěniny atd.
- **Jednoduché sacharidy = cukry**
  - **Přírodní** – ovoce, zelenina, mléčné výrobky neslazené
  - **Přidané** do potravin – sladkosti, moučníky, slazené nápoje atd.

avy – etike

	X kJ/ X kcal
	X g
tné	X g

etriční hodnoty

ivové údaje na 100 g

Energetická hodnota 1 530 kJ / 360 kcal

Tuky: 2,5 g

ocho nasycené mastné kyseliny: 0,6 g

Sacharidy: 68,0 g

z toho cukry: 1,0 g

Vláknina: 12,0 g

Bílkoviny: 9,1 g

Sůl: 0,01 g

NUTRIČNÍ HODNOTY

Energie	1540 kJ/368 kcal
Tuky	5.2 g
z toho nasycené mastné kyseliny	0.8 g
Sacharidy	64 g
z toho cukry	25 g
Vláknina	9.9 g
Bílkoviny	11 g
Sůl	0,55 g

Nízkosacharidová strava

- Denní příjem sacharidů pod 100 g
- Low carb 50 g S /den
- Very low carb 20-50 g S/den
- Keto dieta pod 20 g S/den

- Low carb diety zvyšují KV riziko (o 30-50 %), mortalitu ze všech příčin
- Čím nižší podíl sacharidů v dietě, tím se mortalita signifikantně zvyšuje
- Bez ohledu na hmotnost/redukci hmotnosti
- Nejnižší KV riziko u příjmu S 50-55% z CEP

- I kdyby byly nízkosacharidové diety z dlouhodobého hlediska bezpečné, jsou dlouhodobě neudržitelné

Lower carbohydrate diets and all-cause and cause-specific mortality, a population-based cohort study and pooling of prospective studies, Mohsen Mazidi et. al, 2019

Dietary carbohydrate intake and mortality: a prospective cohort study and meta-analysis, Sara B Seidelmann et.al, 2018

Vláknina – vysvětlení významu její dostatečné konzumace a jak doporučeného příjmu dosáhnout

- Pro lidský trávicí trakt nestravitelné složky rostlinné stravy
- Z chemického hlediska: neškrobové polysacharidy, rezistentní oligosacharidy, lignin, analoga sacharidů (rezistentní škroby, rezistentní dextrin), betaglukany, inulin, chitiny, pektiny
- Působení v žaludku – zvětšuje objem stravy, zpomaluje vyprazdňování žaludku
- Působení v tenkém střevě – zpomaluje vstřebávání glukózy do krevního oběhu, snižuje glykemický index stravy, snižuje enterohepatální resorpci žlučových kyselin a cholesterolu
- Působení v tlustém střevě – zvětšuje objem tráveniny, váže „odpadní“ látky, urychluje průchod tráveniny střevem, živina pro střevní mikroflóru

Doporučený denní příjem: 25-30 g

500 g ovoce a zeleniny = 10 g

Pečivo a přílohy = 10-15 g

Ořechy, semena (15 g) = 2 g

Děkuji za pozornost

**Jeden bonbónek
špíček neudělá!**

